

РУБАЩЕНКО МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

RUBASHCHENKO MYKOLO ANATOLIIOVYCH

*Ph.D., assistant of Department of Criminal Law №1, Yaroslav Mudryj National
Law University, Kharkiv*

**ЗНАЧЕННЯ ТАКСОНОМІЇ ПРАВНИЧОГО ЗНО ТА ДЕЯКІ
ПРОБЛЕМИ ЇЇ СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ (НА ПРИКЛАДІ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ)**

**THE IMPORTANCE OF THE TAXONOMY OF LEGAL EIT AND SOME
PROBLEMS OF ITS STRUCTURE AND CONTENT (EXAMPLE OF
CRIMINAL LAW OF UKRAINE)**

У статті аналізується таксономія вступного випробування для вступу на магістратуру за спеціальністю «Право» та «Міжнародне право». Розглядається її значення для розробників тестових завдань, абітурієнтів та закладів вищої освіти. На прикладі частини таксономії з кримінального права України показуються окремі проблеми її змісту та структури.

The article analyzes the taxonomy of the External independent testing for admission to the magistracy in the specialty «Law» and «International Law». It considers its importance for test designers, entrants and institutions of higher

education. An example of the taxonomy part of the criminal law of Ukraine shows some problems of the content and structure of the taxonomy.

Ключові слова: *таксономія; ЗНО; Програма вступного випробування; магістратура; кримінальне право України*

Keywords: *taxonomy; EIT; Entrance testing program; master's degree; criminal law of Ukraine*

Постановка проблеми. Уже вчетверте вступ до закладів вищої освіти (далі – ЗВО) для здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю «Право» відбувається з використанням технологій зовнішнього незалежного оцінювання (далі – «правниче ЗНО»), при цьому третій рік поспіль проходження цієї процедури є імперативним [1]. Незважаючи на ряд окремих недоліків переважно технічного характеру, в цілому доцільність та необхідність правничого ЗНО не викликає сумніву, а результати його проведення протягом останніх років цілком виправдовують його впровадження.

Згідно п. 1 розділу VII Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти України в 2019 році, конкурсний відбір для вступу на навчання для здобуття магістерського освітнього ступеня за спеціальностями 081 «Право» та 293 «Міжнародне право» здійснюється за результатами вступних випробувань у формі єдиного вступного іспиту з іноземної мови (ЄВІ) та єдиного фахового вступного випробування (ЄФВВ) [3]. Структурно правниче ЗНО, таким чином, складається з ЄВІ та ЄФВВ, при чому останнє включає в себе два блоки: тест загальних навчальних правничих компетентностей (перший блок) і тест з правничих дисциплін (другий блок). Надалі буде йти мова саме про другий блок ЄФВВ.

Проведення правничого ЗНО та його складання абітурієнтами насправді є лише верхівкою айсбергу титанічного підготовчого процесу, до якого залучені на різних рівнях сотні людей: посадових та службових осіб, експертів, представників незалежних організацій. Суб'єктний склад відносин, що виникають у зв'язку з його затвердженням, підготовкою та проведенням достатньо широкий і різниться залежно від конкретного етапу. Це і Міністерство освіти і науки України (далі – МОН), і спеціалісти Українського центру якості оцінювання знань, що є державною установою із забезпечення підготовки та проведення вступних випробувань до магістратури із застосуванням технологій ЗНО, і експерти, які залучаються до розробки тестових завдань, і звісно ж самі абітурієнти. Цих суб'єктів об'єднує зокрема те, що всі вони мають справу з Програмою вступного випробування [4], що іншими словами називається також таксономією.

Виклад основного матеріалу. *Таксономія* (Програма вступного випробування) є деталізованим описом технічного завдання на публічне

екзаменування, що містить структурований опис тіла – знань, умінь, навичок та компетенцій, які повинен оцінювати іспит [2, с. 53]. Іншими словами, таксономія описує контент іспиту, задаючи при цьому його ширину та глибину.

1. Ширина таксономії показує ступінь охоплення технічним завданням різних правничих дисциплін, що мали бути засвоєні особами, які здобули відповідно освітній ступінь бакалавра чи освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста. При цьому вбачається, що ширина може бути описана через два виміри – горизонтальний та вертикальний.

1.1. Горизонтальний вимір – це перелік відповідних правничих дисциплін, за якими перевіряються набуті компетентності абітурієнта. На сьогодні таксономія утворюється з восьми базових дисциплін: конституційне право України, адміністративне право України та адміністративне судочинство в Україні, цивільне право України, цивільне процесуальне право України, кримінальне право України, кримінальне процесуальне право України, міжнародне публічне право, міжнародний захист прав людини. Таким чином за своїм горизонтальним виміром коло тих дисциплін, які перевіряються під час правничого ЗНО, очевидно є вузьким стосовно загальної кількості дисциплін, які викладаються здобувачам бакалаврського ступеня (чи рівня спеціаліста). Так, поза Програмою вступного випробування залишаються, зокрема: загальна теорія права, податкове право, аграрне право, господарське право і процес, міжнародне приватне право та ін. Разом з тим, тенденційно таксономія другого блоку ЄФВВ прямує до розширення в горизонтальному вимірі. Так, у 2018 р. таксономія була поповнена такими правничими дисциплінами, як міжнародне публічне право та міжнародний захист прав людини, а у 2019 р. – дисципліна адміністративного права була суттєво розширена завдяки дисципліні «Адміністративне судочинство».

Невключення до таксономії другого блоку ЄФВВ усіх правничих дисциплін, як убачається, є виправданим, з огляду на таке: 1) цілий ряд інших галузевих правничих дисциплін у деяких правничих школах викладаються безпосередньо вже на магістратурі (наприклад, податкове право, кримінальне виконавче право та міжнародне приватне право в НЮУ ім. Ярослава Мудрого викладаються саме в магістратурі), тобто перевірка компетентностей з цих предметів серед випускників бакалаврату буде очевидно неадекватною; 2) перелік навчальних дисциплін відрізняється в різних ЗВО, при цьому багато дисциплін є факультативними (на вибір студента), а тому до ЄФВВ можуть бути включені тільки такі дисципліни, що є обов'язковими та універсальними, тобто викладаються в переважній більшості ЗВО, що готують бакалаврів за спеціальністю «Право» (вести мову про те, що вони мають викладатися абсолютно в усіх ЗВО та правничих школах недоцільно, так як окремі з них

зловживають своєю автономією стосовно формування контенту освітніх програм); до того ж слід враховувати особливості програм ЗВО, які готують бакалаврів за спеціальністю «Міжнародне право»; 3) подальше розширення кількості правничих дисциплін імовірно ще відбуватиметься в майбутньому, проте враховуючи нинішній незадовільний стан у сфері правничої освіти, воно є явно передчасним.

У будь-якому разі вибір відповідних дисциплін для ЄФВВ має ґрунтуватися на об'єктивних критеріях, а не бути результатом суб'єктивної оцінки окремих експертів чи лобі окремих правничих шкіл. Такими критеріями з огляду на вище викладене, мають бути щонайменше: 1) *адекватність ступеню освіти* (їх викладання на бакалавраті), 2) *обов'язковість цих дисциплін*, та 3) *універсальність* (викладання в абсолютній більшості відповідних ЗВО). Основними документами, на підставі яких можна перевірити відповідність зазначеним критеріям, є передусім стандарт вищої освіти та навчальні плани відповідних ЗВО.

1.2. Вертикальний вимір – це структурований перелік тематичних пунктів та підпунктів з кожної правничої дисципліни, тобто це перелік тем правничої дисципліни, що так би мовити виносяться на іспит. Кожна правнича дисципліна має своє коло тематичних пунктів. Воно зрозуміло є вужчим за перелік тем, що містять програми відповідних навчальних дисциплін, які викладаються у ЗВО. Зокрема, спільним для всіх правничих дисциплін є те, що ширина таксономії в її вертикальному вимірі не включає в себе теми про історію розвитку тієї чи іншої галузі права, її характеристику як науки та навчальну дисципліну та порівняння із зарубіжним законодавством.

Невключення тих чи інших тем окремих правничих дисциплін також має бути обумовлено виключно об'єктивними критеріями:

1) *адекватність ступеню освіти та обов'язковість* – включені до контенту відповідної правничої дисципліни теми повинні бути складовими відповідних обов'язкових навчальних дисциплін, що викладаються у ЗВО при здобутті першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Тобто, на ЄФВВ мають виноситися тільки такі тематичні блоки, які згідно навчального плану обов'язково (поза волею здобувача) викладаються на бакалавраті здобувачам будь-якої правничої спеціалізації (факультету). Так, кафедрою кримінального права №1 НЮУ ім. Ярослава Мудрого крім навчальних дисциплін «Кримінальне право України: Загальна частина» та «Кримінальне право України: Особлива частина», викладаються також цілий ряд навчальних дисциплін кримінально-правової спеціалізації, котрі є вибірковими або ж хоч і обов'язковими, однак не є універсальними (викладаються лише студентам окремих факультетів). Це, наприклад, «Теорія і практика кримінально-правової кваліфікації», «Проблеми

кваліфікації корупційних та пов'язаних з корупцією злочинів», «Питання боротьби з організованою злочинністю» та деякі інші. Винесення тематичних блоків з цих навчальних дисциплін до відповідного контенту у складі другого блоку ЄФВВ було б неприпустимим, бо в такому разі здобувачі вищої освіти, які навчаються на іншому факультеті (за іншою спеціалізацією) або обрали іншу вибіркову дисципліну, опиняться у невігідному становищі, будуть дискриміновані;

2) *універсальність* – тематичні блоки відповідної правничої дисципліни мають містити теми, які включені до програм навчальної дисципліни «Кримінальне право України: Загальна/Особлива частина» в усіх (в абсолютній більшості) ЗВО, що готують юристів-бакалаврів. З цієї точки зору сумнівним виглядає включення до кримінально-правової частини таксономії правничого ЗНО пункту 4 Загальної частини «Основи кваліфікації злочинів», що включає в себе загальне розуміння кримінально-правової кваліфікації та кваліфікації злочинів, як її різновиду, правил складання формули кваліфікації та юридичного формулювання обвинувачення. Не торкаючись того, що складання формули кваліфікації і формулювання обвинувачення є доволі спірним в теорії кримінального права, слід зазначити, що при вивченні основного курсу кримінального права питанню основ кваліфікації злочинів, як правило, приділяється зовсім незначна увага, а іноді воно взагалі окремо не згадується. Разом з тим, більшість правничих шкіл пропонують своїм студентам спеціальні навчальні дисципліни (курси), котрі є або факультативними, або ж викладаються тільки студентам окремих факультетів/спеціалізацій. Так, навчальна дисципліна «Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації» в НЮУ ім. Ярослава Мудрого викладається як обов'язкова дисципліна лише в Інституті прокуратури та кримінальної юстиції, при цьому на 2-му семестрі магістратури (!). Цей пункт таксономії дискримінує значну кількість студентів, котрим така спеціальна дисципліна не викладалась, і тому підлягає виключенню;

3) *консенсусність* – зафіксовані в таксономії пункти та підпункти мають відповідати таким складовим контенту дисципліни, які є відносно усталеними з теоретичної та/або практичної точки зору та які позбавлені надмірної дискусійності, що вказує на відсутність достатнього консенсусу серед правничих шкіл. У цьому зв'язку в чинній таксономії правничого ЗНО в частині кримінального права є цілий ряд недоліків. Ось деякі з них:

– використання термінології, що не є усталеною не тільки для випускників бакалаврату, але й для широких кіл наукової громадськості. Так, п.п. 4.1 Загальної частини згадує про «*Форми кваліфікації злочинів*». Але хто з криміналістів пояснить, що під цим мається на увазі? Я звернувся до трьох джерел з різних правничих шкіл: а) *Навроцький В.О. Основи кримінально-*

правової кваліфікації: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.; б) Ус О.В. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції. Харків: Право, 2018. 368 с.; та в) Акутальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. За заг. ред. В.В. Топчія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 896 с. Знайти бодай щось про таємничі «форми кваліфікації злочинів» мені не вдалося. Більш того, не дає позитивного результату й елементарний пошук цього словосполучення в Інтернет-пошукачах. Можна тільки гадати про що насправді йдеться у цьому підпункті таксономії – про процесуальну форму кваліфікації (але ж тоді, це питання кримінального процесу) чи можливо про види кваліфікації, що є класичним питанням в теорії кваліфікації злочинів. Тільки уявіть собі абітурієнта, особливо відмінника, котрий в панічному стані шукає це словосполучення і не знаходить його ані в типових джерелах, ані в мережі Інтернет;

– при описі підпункту 15.2 Загальної частини, присвяченому систематизації заходів кримінально-правового характеру, використано підхід, запропонований кілька років тому одним відомим ученим. У цьому підпункті йдеться про заходи: а) в межах кримінальної відповідальності особи, б) поза межами кримінальної відповідальності особи і в) які можуть поєднуватись із кримінальною відповідальністю особи або застосовуватись самостійно. З наукової точки зору така класифікація не викликає суттєвих заперечень і може бути корисною, однак вона не є загальноприйнятою. Вона згадується в кількох джерелах суто наукового (не навчального) характеру, а тому не може кластися в основу таксономії;

– ще одним порушенням консенсусності (як і універсальності) є пункт 1.2 Особливої частини «*Наскрізні юридичні поняття Особливої частини КК*». Зазначеним формулюванням послуговуються (за деякими винятками) представники тільки однієї правничої школи. Значна частина вчених з різних шкіл або заперечують можливість та доцільність виділення наскрізних понять як таких, або ж виступають проти визнання окремих понять наскрізними, зокрема понять «тяжкі наслідки», «примушування», «насильство», «дитина» та деяких інших. Будучи прихильником так званих «наскрізних понять» все таки мушу констатувати: щодо цього питання поки відсутній який-небудь консенсус як в теорії кримінального права, так і в правозастосовній діяльності, а тому його існування в таксономії правничого ЗНО дискримінує більшість випускників бакалаврату;

– нарешті неоднозначність питань, що складають таксономію, може бути пов'язана і з тими чи іншими новелами законодавчої чи правозастосовної діяльності. Так, викликає подив негайне включення до кримінально-правової частини таксономії складів домашнього насильства (ст. 126-1 КК),

насиленницького зникнення (ст. 146-1 КК) та питання їх співвідношення із суміжними злочинами (див. підпункти 3.2 і 3.3 Особливої частини) фактично одразу ж після появи цих складів злочинів у КК. За умов відсутності репрезентативної судової практики та консенсусного бачення цих питань в теорії кримінального права, їх включення до таксономії виглядає явно передчасним.

Відповідність зазначеним критеріям базується насамперед на основі відповідних робочих навчальних планів та програм навчальних дисциплін ЗВО, розроблених з урахуванням стандарту вищої освіти. Доказами консенсусу в баченні того чи іншого питання є передусім відповідне його висвітлення у переважній більшості підручників, навчальних посібників та коментарів різних правничих шкіл.

2. Глибина таксономії вказує на диференційований ступінь опанування абітурієнтом відповідним контентом правничої дисципліни, який вимагається від нього згідно Програми вступного випробування (таксономії). Іншими словами – це відповідний когнітивний рівень (знання, розуміння, застосування, аналіз, оцінка) [2, с. 12-17, 53]. Когнітивний рівень з точки зору абітурієнта дійсно демонструє саме ступінь оволодіння ним відповідними компетентностями, однак з точки зору розробників та замовників тестових завдань – це більшою мірою (умовно кажучи) рівень складності тестових завдань з того чи іншого пункту та підпункту таксономії, якому має відповідати розроблене тестове завдання. Когнітивні рівні визначаються технічним завданням на екзаменування окремо щодо кожного пункту таксономії для кожної правничої дисципліни.

Таксономія: узагальнена схема

Ширина таксономії (горизонтальний вимір)	1. Кримінальне право України		2. Цивільне право України		3. ...	
	<i>Ширина таксономії (вертикальний вимір)</i>	<i>Глибина таксономії</i>	<i>Ширина таксономії (вертикальний вимір)</i>	<i>Глибина таксономії</i>	<i>Ширина таксономії (вертикальний вимір)</i>	<i>Глибина таксономії</i>
	1. Загальні засади кримінального права України...	В, С	1. Загальні положення кримінального процесуального права...	В
2. Поняття та ознаки злочину за кримінальним правом України...	В	2. Засади кримінального провадження..	С	

3. Значення таксономії. Програма вступних випробувань (таксономія) затверджується МОН, яке фактично і виступає ініціатором процесу,

його замовником. Щороку приблизно в квітні-травні за цією таксономією працюють десятки експертів з різних правничих дисциплін – представники різних правничих шкіл, розробляючи конкретні тестові завдання та рецензуючи їх. Імовірно, що саме в цей період активізують свою роботу більшість абітурієнтів – студенти-майбутні володільці освітнього ступеня бакалавра та ті, хто вже мають такий ступінь, однак здобули його в минулі роки. Хтось повторює раніше засвоєний, але вже призабутий матеріал, намагається розібратися в новелах законодавства і судової практики, а хтось узагалі починає вчити відповідні дисципліни з нуля. Таким чином, і абітурієнти і експерти-розробники тестових завдань працюють з одним і тим самим – таксономією.

3.1. Для розробників тестових завдань таксономія має бути чітким та єдиним орієнтиром стосовно широти та глибини їх роботи. Програма вступного випробування на 2019 р. в частині кримінального права України містить 24 пунктими із Загальної частини та 13 з Особливої частини. Більшість з цих пунктів мають поділи на 2 чи більше підпункти, щодо кожного з яких також зафіксовано й когнітивний рівень тестових завдань. Експерт повинен розробити тестове завдання, розраховане на перевірку компетентностей з того чи іншого пункту таксономії та не може сформулювати завдання на питання, яке (відповідно до волі МОН) не включено до відповідного пункту.

Так, наприклад, пункт 2 Особливої частини кримінального права України в Програмі вступних випробувань за 2019 р. називається «Злочини проти основ національної безпеки України» та складається з двох підпунктів. Перший вказує на 5 видів злочинів, стосовно яких можуть бути розроблені тестові завдання. Це злочини, передбачені статтями 109, 110, 111, 112 і 113 КК. З цього одразу можна зробити висновок, що експерт не має права розробляти завдання про злочини проти основ національної безпеки, передбачені статтями 110-2, 114 та 114-1 КК. Щодо кожного з 5 згаданих злочинів таксономія передбачає також певну деталізацію (конкретизацію). Так, стосовно злочину, передбаченого ст. 113 КК, підпункт таксономії сформульовано як «Особливості окремих форм диверсії», тобто експерт не може розробляти завдання, основою якого будуть питання, наприклад, про вік, з якого настає кримінальна відповідальність за вчинення диверсії чи про форму вини цього злочину, так як таксономія дозволяє перевіряти компетентності з визначення особливостей окремих форм диверсії, а вказані питання є спільними для всіх її форм. Ще конкретніше визначено межі стосовно злочину, передбаченого ст. 112 КК, – «Особливості об'єкта та об'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча». А отже, розробляючи завдання про цей злочин, експерт не може покласти в його основу (як одну з центральних ліній) перевірку компетентностей про його суб'єкта та суб'єктивну сторону. Це, до речі, викликає

здивування, так як центральною конститутивною ознакою розглядуваного злочину (поряд з ознакою потерпілого) є якраз суб'єктивна ознака – мотив його вчинення у зв'язку з відповідною законною діяльністю державного чи громадського діяча.

У другому підпункті йдеться про особливості підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності за окремі злочини проти основ національної безпеки України. Некоректність цього формулювання, як убачається, пов'язана з тим, що у чинній редакції КК розділ I Особливої частини містить три різновиди спеціального звільнення від кримінальної відповідальності, а саме стосовно: а) фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ч. 5 ст. 110-2), б) державної зради (ч. 2 ст. 111) та шпигунства (ч. 2 ст. 114). Разом з тим, згідно першого підпункту до контенту таксономії включено тільки питання про особливості окремих форм державної зради (ст. 111), а злочини, передбачені статтями 110-2 і 114 КК залишилися поза нею. Виникає абсурдна ситуація: таксономія не дозволяє перевіряти засвоєні компетентності щодо особливостей цих складів, натомість вимагає – щодо умов звільнення від кримінальної відповідальності (за вчинення того, що абітурієнтам знати не обов'язково).

Для розробника тестового завдання, таким чином, таксономія виконує насамперед *орієнтаційну та обмежувальну функції*. З одного боку, це орієнтир – певна траєкторія дизайну завдання, а з другого – це більш-менш конкретизовані межі, за які виходити заборонено. *Вступне випробування (тест) може оцінювати виключно те, що описано в технічному завданні (таксономії)* [2, с. 53]. Наслідком недотримання розробником цього правила є, зокрема, потенційна дискваліфікації тестового завдання у разі його оскарження, та відповідно дарма витрачені кошти платників податків та час експертів (авторів та рецензентів завдання).

3.2. 3 точки зору абітурієнта таксономія також виконує передусім *орієнтаційну функцію*. Вона дає можливість кожному абітурієнту зрозуміти, що саме вимагається від нього для вступу на магістратуру. У практичному аспекті це відповіді на такі питання: 1) які саме теми та окремі питання (аспекти) і яких навчальних дисциплін, що викладаються на бакалавраті, я повинен повторити або вивчити для успішного проходження випробування; інша сторона цього питання – які теми мені варто пропустити і не гаяти на них дорогоцінний час у процесі підготовки; 2) якою має бути глибина такого повторення/вивчення – лише знання (напр., просте відтворення законодавчого чи теоретичного визначення певного поняття) чи також розуміння, застосування, аналіз і оцінка тощо. Відповідь на перше питання дає ширина таксономії, на друге – її глибина.

Завдяки цьому абітурієнт може сформувавши у своїй свідомості приблизну модель (образ) тестового зошита в цілому і окремих його складових (правничих дисциплін), за їх переліком, широтою змісту, рівнем компетентності («складності») та питомою вагою окремих питань. У цьому контексті таксономія виконує *прогностичну функцію*.

3.3. Значення таксономії для ЗВО, що готують бакалаврів за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право», залишається ними досі не осмисленим. Усі основні професійні правничі можливості відкриває для особи саме диплом магістра, тому закономірно, що абсолютна більшість випускників бакалаврату ставлять собі за мету продовження навчання на магістратурі. Зробити це вони можуть, успішно склавши правниче ЗНО, програма якого є універсальною для всіх ЗВО, офіційно затверджується наказом МОН та завчасно оприлюднюється. При цьому фактично не мають ніякого значення зафіксовані в дипломі бакалавра та додатку до нього результати навчання, оцінки, рейтинги чи бали за кожним освітнім компонентом (навчальною дисципліною).

Це означає, що *de jure і de facto* всі випускники правничих бакалавратів ЗВО – від трієчника до відмінника, незалежно від наявності відзнаки, – знаходяться в рівних умовах. Цю рівність якраз і забезпечує єдиний для всіх вступників перелік пунктів таксономії. У цьому зв'язку основні потреби випускника правничого бакалаврату, що збирається вступати на правничу магістратуру, пов'язані передусім із належною його підготовкою за затвердженою МОН Програмою вступного випробування, а не з отриманням якомога вищих балів (оцінок) за різними освітніми компонентами, запропонованими його *alma mater*. Звідси *метою ЗВО має бути підготовка студентів правничого бакалаврату, орієнтована на таксономію правничого ЗНО*.

Досягнення цієї мети передбачає принаймні такі **завдання ЗВО**:

1) враховувати горизонтальний вимір таксономії при формуванні навчальних планів. Обов'язковими (незалежно від волі здобувачів) освітніми компонентами правничого бакалаврату всіх факультетів та спеціалізацій мають бути вказані в Програмі вступного випробування правничі дисципліни (на сьогодні їх 8). Недопустимо, наприклад, як це має місце в окремих ЗВО, викладання цих правничих дисциплін вперше тільки на магістратурі. Це передусім стосується дисциплін «Міжнародне публічне право» та «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод», які традиційно певний час викладалися саме студентам 5 курсу (магістратури);

2) враховувати вертикальний вимір та глибину таксономії з кожної правничої дисципліни, включеної до Програми вступного випробування. Таке врахування має відбуватися передусім на рівні відповідних кафедр, які

розробляють програми навчальних дисциплін (силабуси), що включають перелік тематичних блоків та пунктів з розподілом годин, визначенням критеріїв оцінювання, компетентнісних рівнів (знання, уміння та навички) тощо. Так, в частині дисципліни «Кримінальне право України» таксономія правничого ЗНО залишила осторонь такі тематичні блоки Особливої частини кримінального права України: злочини проти довкілля; злочини проти безпеки виробництва; злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації; злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку; злочини проти правосуддя; злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини). Інші тематичні блоки хоча й включені до таксономії, але охоплюють собою переважно невелику кількість злочинів, порівняно з їх кількістю у відповідному розділі Особливої частини КК. Це звичайно ж не означає, що при викладанні курсу Особливої частини в ЗВО не включені до таксономії злочини мають бути проігноровані або ж зараховані до тем, що повністю виносяться на самостійне опрацювання студентами. Проте вказане вимагає, щоб по можливості усі названі в таксономії пункти були предметом розгляду в аудиторний час (прочитані в лекціях, обговорені на практичних заняття, зафіксовані в переліку запитань до іспиту). В інакшому випадку, студент навряд чи зможе належним чином самостійно (позааудиторно) оволодіти відповідними пунктами таксономії, а отже ЗВО не зможе задовольнити основну потребу випускника правничого бакалаврату – успішне проходження ним вступного випробування до магістратури;

3) забезпечити випускників наприкінці їхнього навчання на правничому бакалавраті окремою (спеціальною) підготовчою платною/безоплатною програмою (курсом), яка б зосередила їх увагу на: а) технічних та організаційних моментах проходження випробування, б) основах їх самостійної роботи з таксономією, в) останніх змінах в теорії, законодавстві та судовій практиці (так, кримінальне право України викладається як правило на 2 та 3 курсах, в той час як до магістратури будуть вступати вже випускники 4 курсу), г) найскладніших питаннях відповідної дисципліни, що як правило проблематично засвоюються студентами;

4) брати активну участь у процесі розробки Програми вступного випробування та внесенні до неї змін і доповнень. Аналіз таксономії правничого ЗНО в частині кримінального права України показує, що більшість правничих шкіл проігнорували або щонайменше не надали значення відповідному запрошенню МОН до співпраці. Кілька пунктів та підпунктів таксономії містять формулювання явно авторського характеру, поширені серед незначної кількості

вчених чи використовуються лише окремою правничою школою. Бездіяльність правничих шкіл у такому випадку призводить до дискримінації їх же випускників, оскільки останні звикли до іншої термінології, а тому відчуватимуть суттєві складнощі при роботі з такими пунктами. Крім того, завдяки активній участі в процесі розробки таксономії правничого ЗНО кожна правнича школа може запропонувати свою структуру таксономії відповідно до її навчальних планів з метою захисту інтересів своїх випускників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. ЄФВВ та ЄВІ: загальна інформація. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <http://testportal.gov.ua/zagalna-informatsiya-efi/>.
2. Практичний посібник для розробників тесових завдань: упорядковано на основі тренінгових матеріалів, рекомендацій та напрацювань експертів проекту. Упоряд. С. Мудрук. USAID проект «Справедливе правосуддя». – 190 с.
3. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти: Наказ МОН України № 1096 від 11.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-18>.
4. Про затвердження Програми вступного випробування: наказ Міністерства освіти і науки України № 410 від 28.03.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0410729-19>.

ISSN: 2663-6816

2019

Випуск № 3

СВІТ НАУКИ ТА ОСВІТИ

НАУКОВО - ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

wse@nlu.edu.ua

wse.nlu.edu.ua

61024, м. Харків,
вул. Пушкінська, 77, каб. 222п